

Buchile, een beschermer tegen pokken

Eén van mijn favoriete objecten is dit beeld uit Siberië. Een uiterst schaars type dat voornamelijk in Russische musea voorkomt. Het komt uit de collectie van Andrej Tischenko, een bekende galeriehouders op dit gebied in Helsinki, Finland. Ik was gelijk gegrepen door de abstractie en kracht die het beeld uitstraalt.

Het betreft een beeld van de Nanai. Het kerngebied waar zij wonen is aan de monding van de rivier de Amur in het uiterste zuidoosten van Siberië. Vroeger leefden ze van de jacht, met name visserij en woonden ze in houten huizen in dorpen. Hun religie was het sjamanisme. De natuur werd beschouwd als bezielde waarbij de beer en de tijger een belangrijke rol speelden. Er werden door de sjamaan beelden gemaakt, *Sevben* geheten, die bescherming boden met name tegen ziektes. Mijn favoriete object is een houten beeld (larikshout, 35 cm hoog) van een tijger-beer-voorouder, *Buchile* genaamd, die het dorp moest beschermen tegen besmetting door pokken. Vandaar de cirkels op het beeld. De beelden werden buiten in de taiga aan de rand van het dorp geplaatst.

Pokkenepidemie

Deze beelden zijn kenmerkend voor een specifieke periode. Eind negentiende eeuw kwamen de Nanai in contact met buitenstaanders. Die namen ziektes als de pokken mee waar de Nanai mee besmet raakten. De ziekte kon zich als een epidemie verspreiden. Door een inentingcampagne werd rond 1930 de pokkenepidemie verdrongen. De helft van de populatie was echter omgekomen. Toch heeft de campagne het vertrouwen

in de westerse geneeskunde versterkt, maar tegelijkertijd ook bijgedragen aan het verdwijnen van de traditionele sjamanistische geneeswijze.

Naar zolder

De rol van de sjamaan nam af en eveneens het gebruik van de houten beelden. Als een sjamaan overleed kwam er geen nieuwe sjamaan en de nog bestaande beelden werden uit het zicht opgeborgen, in de taiga, maar ook op de zolder van het huis van de sjamaan. Dit uit angst voor de kracht die er nog in zou huizen.

Zo geeft dit beeld een tijdsbeeld, zowel van de doorstane epidemie als van het verdwijnen van een traditie. Want uit de gave conditie van dit beeld blijkt dat het nooit buiten aan de rand van het dorp opgesteld is geweest. Dat wordt bevestigd door de herkomst zoals door Tischenko vermeld: 'Het beeld werd in een kist op zolder gevonden, tezamen met twee kleinere beeldjes: een tijger en een mensachtige helper'. Blijkbaar is het beeld gemaakt ten behoeve van bescherming tegen pokken, maar nooit echt gebruikt, omdat de pokkenepidemie rond 1930 over was of mogelijk door het overlijden van de sjamaan.

m.vanraaij@quicknet.nl

Het favoriete
object van
MARK VAN RAAIJ

Literatuur

Gorbatcheva, V. & Federova, M. (2000). *The Peoples of the Great North, Art and Civilization of Siberia*. New York: Parkstone Press

Grusman, V.M. & Konovalov A.M. (2006). *Between Worlds, shamanism of the peoples of Siberia*. Moskou: Chudozник i Kniga

Maltseva, O.V. (2012). Ethnic and cultural aspects of Nanai healing ritual sculptures. In: *Archeology Ethnology & Anthropology of Eurasia* 40/3, 114-123.

Margolis, R. (2019). *Ancient Bronze Art and Ethnographic Objects from Siberia and the Urals*. Seattle: Independently published

Internet, geraadpleegd januari 2023:
https://www.researchgate.net/publication/257626797_Ethnic_and_Cultural_Aspects_of_Nanai_Healing_Ritual_Sculptures